

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 689/2014-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. novembra 2016 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudcov Marianny Mochnáčovej a Petra Brňáka prerokoval sťažnosť [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Milanom Šulvom, AS Legal, s. r. o., Hlučínska 1, Bratislava, ktorou namietala porušenie svojho základného práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena podľa čl. 19 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s právom na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a rozhodnutím Okresného súdu Trenčín v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 34/2010 a rozhodnutím Krajského súdu v Trenčíne v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Co 731/2013, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] garantované čl. 19 ods. 1, čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 19 Co 731/2013 zo 17. júla 2014 porušené bolo.

2. Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 19 Co 731/2013 zo 17. júla 2014 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadosťučinenie v sume 5 000 € (slovom päťtisíc eur), ktoré jej je Krajský súd v Trenčíne povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. [REDAKOVANÉ] priznáva úhradu trov konania v sume 340,80 € (slovom tristoštyridsať eur a osemdesiat centov), ktorú je Krajský súd v Trenčíne povinný uhradiť na účet jej právneho zástupcu JUDr. Milana Šulvu v lehote do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.

5. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. októbra 2014 doručená a 27. októbra 2014 spresnená sťažnosť [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena podľa čl. 19 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s právom na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 34/2010 a v ňom vydaným rozhodnutím z 20. mája 2013 (ďalej aj „namietaný rozsudok okresného súdu“), ako aj postupom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Co 731/2013 a v ňom vydaným rozhodnutím zo 17. júla 2014 (ďalej aj „namietaný rozsudok krajského súdu“).

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že 17. augusta 2009 podala sťažovateľka okresnému súdu návrh, ktorým sa domáhala ochrany osobnostných práv. Tieto mali byť

porušené výrokom [REDAKOVANÉ], v danej veci odporcu v 1. rade, odvysielané redaktorom [REDAKOVANÉ] v hlavnom televíznom spravodajstve odporcu v 2. rade [REDAKOVANÉ], že „považuje za absurdné, že trestne stíhaná sudkyňa pojednáva, a je to iba dôkaz toho, že v dnešnej justícii majú skorumpovaní sudcovia navrch“. Sťažovateľka uviedla, že daný výrok vyvoláva dojem, že patrí medzi skorumpovaných sudcov, čím bola významným spôsobom znížená jej dôstojnosť, poškodená profesionálna česť a dobré meno, ako aj narušený jej osobný život. Na základe uvedeného sťažovateľka žiadala, aby súd zaviazal odporcu v 1. rade zaistiť, aby bolo v hlavnom televíznom spravodajstve odporcu v 2. rade odvysielané jeho ospravedlnenie a aby súčasne bola odporcovi v 2. rade uložená povinnosť takéto ospravedlnenie odvysielat’.

3. Okresný súd konštatoval, že síce došlo k zásahu do sťažovateľkiných osobnostných práv, ale nebolo možné vyhovieť tejto časti návrhu, a to z dôvodu, že zákon o vysielaní a retransmisii a ani iný zákon neumožňuje súdu uložiť odporcovi v 2. rade povinnosť odvysielat’ ospravedlnenie odporcu v 1. rade v relácii, ktorá je svojím charakterom spravodajská a v ktorej sa nevysielala inzercia, a preto by bol výrok ukladajúci takúto povinnosť nevykonateľný. Taktiež dodal, že ukladanie takejto povinnosti nie je možné subsumovať pod § 11 Občianskeho zákonníka. Krajský súd sa s takto odôvodneným rozsudkom okresného súdu stotožnil aj s poukazom na zásadu vyjadrenú v § 153 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), podľa ktorej nemohol sťažovateľke prisúdiť niečo iné či viac, než čoho sa v žalobe domáhala.

4. Sťažovateľka v tejto súvislosti taktiež žiadala od odporcu v 1. rade náhradu nemajetkovej ujmy v sume 33 190 €. Okresný súd návrh sťažovateľky aj v tejto časti zamietol s odôvodnením, že tento druh náhrady prichádza do úvahy len za predpokladu, že by sa morálne zadosťučinenie javilo nepostačujúcim hlavne z dôvodu, že došlo v značnej miere k zníženiu dôstojnosti a vážnosti dotknutej osoby v spoločnosti, a to podľa názoru zistené nebolo, a navyše, sťažovateľka bola označená iba za osobu obvinenú z trestného činu korupcie, a nie za osobu skorumpovanú, čo je v demokratickej spoločnosti legitímne. Krajský súd namietaným rozsudkom aj v tejto časti rozsudok okresného súdu potvrdil, pretože podľa jeho názoru sťažovateľka neuniesla dôkazné bremeno o tom, že predmetná

reportáž tak negatívne zasiahla do jej osobnostných práv, že by to malo byť kompenzované prisúdením žiadaného finančného zadosťučinenia.

5. Sťažovateľka považuje oba rozsudky za zjavne svojvoľné, argumentačne vybudované bez presvedčivého a racionálneho logického odôvodnenia, teda objektívne neakceptovateľné a nespravodlivé.

6. Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že okresný súd postupom a rozhodnutím z 20. mája 2013 a krajský súd postupom a rozhodnutím zo 17. júla 2014 porušili jej základné právo zaručené čl. 19 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy a jej právo zaručené čl. 6 ods. 1 dohovoru, a zároveň v tejto súvislosti oba uvedené namietané rozsudky všeobecných súdov zrušil, obom súdom uložil povinnosť zaplatenia náhrady trov konania na účet jej právneho zástupcu do pätnástich dní od právoplatnosti nálezu (každý v jednej polovici) a priznal jej primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 €, ktoré sú tieto súdy povinné zaplatiť na účet jej právneho zástupcu do pätnástich dní od právoplatnosti nálezu (každý v jednej polovici).

7. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a uznesením ho prijal na ďalšie konanie a meritórne rozhodnutie podľa čl. 127 ústavy.

8. Podstatou sťažnosti je polemika sťažovateľky so spôsobom, akým všeobecné súdy v danom prípade posúdili otázku priznania ochrany osobnostným právam vo forme ospravedlnenia a priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch bez toho, že by zohľadnili závažnosť a intenzitu zásahu do jej základného práva na súkromie a ľudskú dôstojnosť spôsobeného zverejnením nepravdivých a difamujúcich informácií z jej súkromného a profesného života v nadväznosti na príslušnú procesnú úpravu.

9. Ťažiskom ústavného poriadku Slovenskej republiky je jednotlivec a jeho práva garantované v ústave a dohovore. Jednotlivec je totiž východiskom štátu (porov. čl. 2 ods. 1 ústavy). Štát a všetky jeho orgány sú ústavne zviazané na ochranu a šetrenie práv jednotlivca. Je to práve ľudská dôstojnosť, dobrá povesť a meno či osobná česť, ktoré vylučujú, aby s človekom bolo zaobchádzané ako s predmetom či objektom dotknutého právneho vzťahu. Ľudská dôstojnosť je hodnotou horizontálne neporovnateľnou s ostatnými ústavnými hodnotami či spoločenskými normami a je celkom nenahraditeľná iným statkom, tým menej je potom hodnotou kvantifikovateľnou a vyčísliteľnou v peniazoch. Článok 1 ods. 1 ústavy vymedzuje demokratický právny štát v jeho materiálnom zmysle, t. j. založenom na úcte k základným právam a slobodám jednotlivca, ktoré dáva pod ochranu hlavne súdnej moci.

10. Verejnosť má právo vedieť o okolnostiach, ktoré sa dotýkajú osoby verejne činnejšej, teda aj sudcu, ale na strane druhej platí aj to, že informácie o danej udalosti nemôžu byť podané takým spôsobom, že dôjde k zásahu do osobnostných práv tejto osoby práve bezdôvodným zdôrazňovaním faktu, že sťažovateľka bola právom obvinená pre korupciu, a je preto absurdné, aby táto skorumpovaná osoba nemala pozastavený výkon funkcie sudcu. Z takto podávanej správy sa zjavne vytráca jej informatívna podstata a stáva sa z nej prostriedok dehonestácie sudkyne vedúci až k vyvolaniu pocitu jej zodpovednosti za tento trestný čin, hoci pre taký záver ešte neboli naplnené žiadne relevantné skutočnosti, že tento trestný čin aj naozaj spáchala.

11. Legitimitu zverejnenia uvedenej informácie nemožno vyvodit' z ústavnej ochrany slobody prejavu, pokiaľ bola dominantne motivovaná túžbou vyvolať senzáciu, a tak poškodiť difamujúcu osobu bez štipky rešpektu k zásade prezumpcie neviny. Preto osoby zodpovedné za takto podané informácie musia byť pripravené niesť za také konanie dôsledky, aj keď na nich majú založenú svoju marketingovú (politickú) stratégiu či samotný účel svojej existencie, pretože je celkom neprípustné, aby sa tieto subjekty (politik a bulvár či len médium) permanentne zasahujúce do osobnostných práv jednotlivca dovoľávali verejného záujmu na podávanie informácií, lebo zlému úmyslu vychádzajúcemu z konečného výsledku trestného konania nemožno v žiadnom prípade poskytnúť ochranu.

12. Zásada prezumpcie nevinoty sa vo vzťahoch medzi subjektmi v rovnom postavení uplatní ako jeden z dôvodov na obmedzenie ústavou zaručenej slobody prejavu. Jej účelom je jednak zamedzenie tomu, aby bolo v dôsledku uplatňovanej slobody prejavu zasahované do príslušného trestného konania spôsobom vyvolávajúcim pochybnosti o nestrannosti orgánov činných v trestnom konaní. Jej význam spočíva i v ochrane osobnostných práv osoby, proti ktorej je vedené trestné konanie, ako aj jej práve na spravodlivý proces a nenarušenie dôvery verejnosti na úlohu súdov v trestnej oblasti (porov. rozhodnutie veľkého senátu Európskeho súdu pre ľudské práva z 29. 3. 2016 vo veci *Bédat v. Švajčiarsko*, č. 56925/08).

13. Prezumpcia nevinoty nebráni informovať o trestnom konaní alebo okolnostiach, ktoré môžu opodstatňovať záver, že sa niekto dopustil trestnej činnosti; vyplývajú z nej však určité medze, ak ide o spôsob, akým má k takému prejavu dôjsť. Sloboda prejavu nemá viesť k tomu, aby bol ktokoľvek v očiach širokej verejnosti fakticky videný vinným bez možnosti sa efektívne brániť proti obvineniam voči sebe. Informácia verejnosti o trestnom konaní, ako i na ňu nadväzujúca verejná diskusia nesmú byť vedené v tom zmysle, že otázka viny je vopred rozhodnutá podľa prania politika či redaktora.

14. Podľa § 13 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka má fyzická osoba právo sa hlavne domáhať, aby bolo upustené od neoprávneného zásahu do práva na ochranu jej osobnosti, aby boli odstránené následky týchto zásahov a aby bolo dané primerané zadosťučinenie, pričom pokiaľ by sa nejavilo postačujúcim toto (morálne) zadosťučinenie preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch (tzv. reálna náhrada). Citované ustanovenie § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka pre priznanie reálnej náhrady predpokladá značnú mieru dotknutia osobnosti fyzickej osoby, a to za situácie, keby sa nejavilo dostačujúcim morálne zadosťučinenie podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Ústavný súd si je vedomý, že optimalizácia medzi základnými funkciami primeraného zadosťučinenia a špecifikum každého jednotlivého prípadu vylučuje pevnú, zákonom ustanovenú štandardizáciu sadzieb či hraníc (či minimálnu alebo maximálnu), exaktnú metodiku výpočtu alebo existenciu nejakého bodového ohodnotenia, na základe

ktorých by sa výška relatívnej náhrady priznávanej súdom stanovovala a ktoré môžu byť v žalobách žiadané. Preto stanovenie výšky náhrady je tak zo zákona vecou voľnej úvahy súdov, ktorá musí byť odôvodnená a musí mať svoj základ v zistenom skutkovom stave týkajúcom sa obidvoch zákonom predvídaných kritérií, t. j. závažnosti vzniknutej ujmy i okolností, za ktorých k porušeniu práva došlo (§ 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka).

15. Pri úvahe o primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je rovnako nevyhnutné prihliadať na samotný účel a funkcie tohto inštitútu pri ochrane osobnosti. Primárnou je funkcia satisfakčná, ale je tu aj funkcia preventívno-sankčná, ktorú by relatívna náhrada mala plniť z hľadiska špeciálnej a generálnej prevencie; medzi nimi by mal existovať vzťah komplementarity (navzájom sa dopĺňajú, posilňujú) i vzťah konkurencie.

16. K podmienkam konania nepochybne patrí návrh na začatie konania. Z tohto pohľadu je súd povinný skúmať určitosť petitu; otázkou je, v akom rozsahu. V zásade však platí, že súd procesné úkony vykladá podľa ich obsahu. Z tohto pohľadu je tak potrebné vykladať dispozičnú zásadu o zákaze prekročenia, resp. povinnosti vyčerpania petitu. Platí všeobecné pravidlo, že súd musí z hľadiska obsahového petit plne vyčerpať. Súd ale nie je doslovne, t. j. do najmenšieho detailu, viazaný žalobou, resp. petitom. Účelom civilného procesu je totiž riešiť spory a prinášať spravodlivosť. V tomto ohľade súd nie je, pokiaľ ide o nepodstatné veci petitu, ani v sporovom konaní obmedzovaný vo svojej mandukčnej povinnosti. Požiadavka zákonodarcu vyjadrená v § 79 ods. 1 OSP, že zo žaloby musí byť známe, čoho sa žalobca domáha, nedávala základ pre prísne formalistické poňatie petitu žaloby, tak ako ho v priebehu konania zaujímali všeobecné súdy vo vzťahu k morálnemu zadosťučineniu voči žalovaným, ktorým bolo možné uložiť povinnosť v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka, teda odvysielat' ospravedlnenie aj v hlavnom televíznom spravodajstve. Tento postup je v súlade s čl. 13 ods. 1 ústavy, ako aj § 15 ods. 1 zákona č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov v platnom znení.

17. Právne normy totiž treba vykladať tak, aby plnili svoju funkciu spočívajúcu v rozumnom a spravodlivom vyriešení problému v tom zmysle, aby obstálo pred meradlom tzv. zdravého rozumu a v spoločnosti panujúcich predstáv o spravodlivosti. Krajským súdom vykonaná interpretácia a aplikácia citovaných právnych noriem spôsobila porušenie základného práva garantovaného čl. 19 ústavy.

18. Z § 13 ods. 1 a 3 Občianskeho zákonníka vyplýva určitý spôsob vysporiadania vzťahu medzi účastníkmi konania, takže súdy podľa § 153 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku ani neboli viazané žalobným návrhom sťažovateľky. Preto mohli a mali samy presne stanoviť, ktorý prostriedok ochrany osobnostnej sféry sťažovateľky a ako formulovaný jej v zmysle § 13 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka priznajú, najmä za predpokladu, keď zhodne uznali, že zo strany žalovaných došlo inkriminovaným výrokom k zásahu do osobnostných práv sťažovateľky.

19. Ústavný súd preto uzatvára, že zo strany krajského súdu, ale i okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru tým, že v rozpore so zmyslom zákonnej úpravy obsahu podania v civilnom konaní, pre ktoré boli objektívne zistené aj hmotnoprávne dôvody ochrany osobnostných práv sťažovateľky, garantované aj čl. 19 ústavy, tomuto právu neposkytol zodpovedajúcu ochranu, či už vo forme morálneho zadosťučinenia alebo aj formou relutárnej náhrady.

20. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces je aj rovnosť zbraní či príležitostí, tak aby každá zo strán mohla obhajovať svoju vec za podmienok, ktoré ju z pohľadu konania ako celku podstatným spôsobom neznevýhodňujú vo vzťahu s protistranou. Cieľom zásady rovnosti zbraní je potom dosiahnutie spravodlivej rovnováhy medzi stranami sporu. Pod takto definovanú rovnosť účastníkov spadá nielen realizácia ich procesných oprávnení, ale aj otázky dôkazného bremena, ktoré sú na účastníkov konania kladené a ktoré nesmú byť neprimerané (porov. rozh. Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Metalco Bt. v. Maďarsko z 1. 2. 2011).

21. V ústavnoprávnej rovine teda platí, že v práve na spravodlivý súdny proces musí byť obsiahnutá tiež rovnosť bremien, ktoré sú na účastníkov konania kladené a ktoré nesmú byť neprimerané.

22. Pokiaľ by ale ústavný súd akceptoval výklad krajského súdu, že sťažovateľka neunesla dôkazné bremeno tým, že v konaní nepreukázala, že iba predmetnou reportážou došlo u nej k takej kvalifikovanej ujme, za ktorú by jej prináležala nemajetková ujma v peniazoch, výrazne by sťažovateľke znemožnil domáhať sa tejto náhrady proti porušovateľovi, čiže by na ňu uvalil excesívne dôkazné bremeno, čo je neprípustné.

23. Civilné procesné právo žiadnu všeobecnú mieru požadovanej pravdepodobnosti pre unesenie dôkazného bremena nepozná. Žiadne skutkové okolnosti, ktoré už odzneli, nemožno totiž následne *ex post* preukázať s absolútnou istotou. Vždy pôjde o otázku určitej miery pravdepodobnosti. Aktuálna istota je teda dôkazný štandard, ktorý nie je možné v civilnom konaní aplikovať, lebo by pri tom dôkazné bremeno prakticky nebolo možné uniesť.

24. Nemožno preto súhlasiť s argumentáciou krajského súdu, že sťažovateľka nepreukázala naplnenie všetkých kritérií pre priznanie relutárnej náhrady, pretože nemajetková ujma vznikla už samotným zásahom do jej osobnostných práv. Nie je potrebné demonštrovať, či tento zásah so sebou niesol aj ujmu, ktorá sa prejavila navonok vo vzťahu k tretím osobám, jej príležitostiam, očakávaniam, resp. narušila sa jej dôstojnosť v očiach iných (porov. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 137/2008 či rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Danev v. Bulharsko z 2. 9. 2010).

25. Z uvedených dôvodov ústavný súd ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vyhovel a podľa odseku 2 rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie [§ 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde].

26. S ohľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd dospel k záveru, že keď krajský súd rezignoval na svoju ústavnú povinnosť chrániť základné právo sťažovateľky

garantované čl. 19 ústavy, musí niesť aj hmotnú zodpovednosť za toto porušenie vo forme zaplatenia primeranej finančnej satisfakcie v sume 5 000 €, ktorou sa aspoň čiastočne zmierni ujma sťažovateľky, ktorá vznikla v súvislosti so zverejnením či šírením informácií difamačného charakteru (čl. 127 ods. 3 ústavy a § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

27. Ústavný súd podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde uložil krajskému súdu povinnosť uhradiť sťažovateľke trovy právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom v sume 340,80 €, t. j. odmena za dva úkony právnej služby po 134 € zvýšená o režijný paušál po 8,04 € a 20 % DPH. Uvedenú sumu jej krajský súd vyplatí na účet právneho zástupcu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.

28. Za situácie, keď ústavný súd zrušil rozsudok krajského súdu, nebolo potrebné sťažnosti proti rozsudku okresného súdu vyhovieť, lebo sťažovateľke sa vytvoril procesný priestor pre nové prerokovanie jej opravného prostriedku.

Poučenie: Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. novembra 2016